

Αχαρναί: ο μεγαλύτερος αρχαίος δήμος μετά την Αθήνα (Φωτεινή Τζώρα, Πολιτικός Επιστήμων)

/ [Πεμπτούσία](#)

Image not found or type unknown

Στα βορειοδυτικά της Αθήνας και σε απόσταση 11 περίπου χιλιομέτρων από αυτήν, αναπτύχθηκε κατά τους ιστορικούς χρόνους ένας από τους σπουδαιότερους δήμους της Αττικής, οι Αχαρνές, το σημερινό Μενίδι.

Σύμφωνα με την Πλάτωνος- Γιώτα^[1] για την προέλευση και την ερμηνεία του ονόματος «Αχαρναί» του αρχαίου δήμου δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτα σίγουροι. Οι σχετικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα δεν είναι αρκετά πειστικές και τις περισσότερες φορές στηρίζονται σε παρετυμολογίες και λογοπαίγνια και υποστηρίζεται ότι η λέξη προέρχεται από το «αχάρνα» ή «αχαρνός» που σημαίνει λαβράκι, επειδή η πεδιάδα των Αχαρνών είχε το σχήμα αυτού του ψαριού. Κατά το πρώτο έτος του Πελοποννησιακού πόλεμου, ο βασιλιάς της Σπάρτης Αρχίδαμος, γιος του Ζευξιάδου, κατέστρεψε σχεδόν τελείως τις Αχαρνές. Τότε κάποιος κωμικός της αρχαιότητας, του οποίου το όνομα δεν αναφέρεται, είπε: «*Ουκ έστι ήδη Αχάρνα αλλά Μαινίδιον*». Η φράση εξηγείται «δεν

είναι πια μεγάλο ψάρι, αλλά μαρίδα».

Το όνομα, κατά μια άλλη άποψη, «Αχαρναί» προέρχεται από ομώνυμο μυθικό ήρωα, ιδρυτή της πόλης, από τον οποίο πήραν το όνομά τους, όπως συνέβη και με πολλές άλλες αρχαίες πόλεις.

Για την προέλευση του ονόματος «Μενίδι»^[2], δεν μπορούμε επίσης να μιλήσουμε με βεβαιότητα. Το τοπωνύμιο «Μενίδι», μεταγενέστερη ονομασία της κεντρικής περιοχής του Δήμου, έχει προκαλέσει επίσης συζητήσεις σχετικά με την ελληνική ή αρβανίτικη καταγωγή του. Πολλοί θεωρούν ότι το «Μενίδι» πήρε την ονομασία του από την ρήση του κωμικού, όπως αναφέρεται ανωτέρω.

Σύμφωνα με το Θουκυδίδη, ήταν ο μεγαλύτερος αρχαίος δήμος μετά την Αθήνα «... *αφίκοντο ες Αχαρνάς χώρον μέγιστον της Αττικής των δήμων καλουμένων*». Τα λεγόμενα του Θουκυδίδη επιβεβαιώνονται καθώς οι Αχαρνές αντιπροσωπεύονταν στην αθηναϊκή βουλή με 22 βουλευτές - περισσότερους από όλους τους άλλους περιφερειακούς δήμους- και διέθεταν μεγάλο αριθμό οπλιτών και ιππέων που πολέμησαν στο πλευρό των Αθηναίων κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Οι Αχαρνείς, από τους πλουσιότερους κατοίκους της Αττικής, χρωστούσαν την ευμάρειά τους στην καλλιέργεια της εύφορης πεδιάδας μεταξύ Αχαρνών και Αθηνών, αλλά και στο εμπόριο του κάρβουνου που έκαναν (ήταν γνωστοί «ανθρακείς»), χάρη στη γειτονία τους με το βουνό της Πάρνηθας. Στην περιοχή αυτή είχαν κτήματα πολλοί πλούσιοι Αθηναίοι, μεταξύ των οποίων και ο Περικλής, που καταγόταν από τον αρχαίο Χολαργό, που τοποθετείται στην περιοχή του σημερινού Καματερού.

Οι Αχαρνείς θεωρούνταν ρωμαλέοι, τραχείς και μαχητικοί, πιστοί στα ιδανικά της πατρίδας και της δημοκρατίας. Η ενασχόληση τους με το κυνήγι στο γειτονικό χωριό της Πάρνηθας επέδρασε στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των κατοίκων. Λόγω του τραχύ χαρακτήρα τους, της ασχολίας τους με τις χειρονακτικές εργασίες και την παραμέληση των τεχνών και των γραμμάτων αναφέρονται σαν «αμουσοί» και «απαίδευτοι» και οι σύγχρονοί τους χρησιμοποιούσαν γι' αυτούς ειρωνικά τη φράση «αχαρνική μούσα».

Η κωμωδία «Αχαρνής», μία αντιπολεμική σάτυρα του Αριστοφάνη, γράφηκε έξι χρόνια μετά την αρχή του Πελοποννησιακού Πολέμου. Το κύριο πρόσωπο, ο Δικαιόπολις, ένας συντηρητικός Αχαρνεάς αστός, έβλεπε με φρίκη τον πόλεμο να συνεχίζεται και επιζητούσε κάποια λύση, προσπαθώντας να συνάψει με τους Σπαρτιάτες ειρήνη, έστω μόνο για τον εαυτό του. Ο Αριστοφάνης παρουσιάζει στο έργο του τους Αχαρνείς σαν φιλοπόλεμους και εκδικητικούς, αφού όταν τα αμπέλια

τους έχουν ήδη καταστραφεί με την εισβολή του Αρχίδαμου στην περιοχή τους, αποκρούουν την ειρήνη και διώκουν τον Δικαιόπολι. Στο έργο αυτό, ο Αριστοφάνης δίνει διδάγματα ηθικής και εκδηλώνει παράλληλα τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Δίνει επίσης σημαντικές πληροφορίες για το δήμο Αχαρνών, το χαρακτήρα των κατοίκων, τις επαγγελματικές τους ασχολίες και τις εορτές τους, όπως τα Διονύσια, που εορτάζονταν με λαμπρότητα κάθε χρόνο.

Για τα χρόνια που ακολούθησαν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, μας πληροφορούν άλλοι αρχαίοι συγγραφείς, όπως ο Ξενοφών, ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, ο Πausανίας, ο Δημοσθένης, ο Ισοκράτης κ.ά. Μετά τη νίκη των Σπαρτιατών, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα ολιγαρχικό πολίτευμα, οι λεγόμενοι «τριάκοντα τύραννοι». Τότε πολλοί δημοκρατικοί εγκατέλειψαν την πόλη και με αρχηγό τον Θρασύβουλο κατέλαβαν το φρούριο της Φυλής. Πολλοί Αχαρνείς έτρεξαν να προσφέρουν βοήθεια για την κατάλυση της τυραννίας, παίζοντας και πάλι πρωταγωνιστικό ρόλο στην ιστορική αυτή στιγμή. Στη μάχη που έγινε, το 403 π. Χ., και παρά την αριθμητική υπεροχή του εχθρού, ο Θρασύβουλος νίκησε τους τυράννους και αποκατέστησε και πάλι τη δημοκρατία στην Αθήνα.

- Σημαντικά μνημεία των Αχαρνών θεωρούνται:
- Ο Μυκηναϊκός Θολωτός Τάφος στον Κόκκινο Μύλο
- Ο «Τύμβος του Σοφοκλή» στην Βαρυμπόμπη
- Το Αρχαίο θέατρο σε κεντρικό τμήμα της πόλης (ανακαλύφθηκε πρόσφατα στην οδό Σαλαμίνας)
- Αδριάνειο Υδραγωγείο (ρωμαϊκό)
- Ο Αχαρνικός Οχετός (αρδευτικό έργο)
- Η Ρωμαϊκή Αγροικία

Εκτός από τα μνημεία, κατάλοιπα από τα οδικό δίκτυο, οικιστικοί πυρήνες, αποχετευτικά, αρδευτικά έργα και νεκροταφεία αποτελούν κατά κύριο λόγο τα υλικά τεκμήρια από τα οποία λαμβάνουμε πληροφορίες για το δημόσιο και ιδιωτικό βίο των Αχαρνών των προϊστορικών και αρχαίων χρόνων.

Σημειώσεις

[\[1\]](#) Πλάτωνος- Γιώτα, 2004: 25

[\[2\]](#) Πλάτωνος- Γιώτα, 2004: 26

Παρατήρηση: Το παρόν κείμενο αποτελεί τμήμα της Διπλωματικής Εργασίας «**Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολυπολιτισμικότητα. Η περίπτωση του Δήμου Αχαρνών**» της φοιτήτριας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

(Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ) και πολιτικής επιστήμονος κ. **Φωτεινής Τζώρα**. Η εργασία εκπονήθηκε με α' επιβλέπουσα καθηγήτρια την κ. Τριανταφυλλοπούλου Αθανασία, β' επιβλέπουσα καθηγήτρια την κ. Συλαίου Στυλιανή και Ακαδημαϊκό υπεύθυνο τον κ. Μπαντιμαρούδη Φιλήμονα, δημοσιεύεται, δε, εμπλουτισμένη σε συνέχειες από την ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ.

[Διαβάστε το προηγούμενο τμήμα της εργασίας εδώ](#)